

לרמב"ם

מקוות פרק רביעי משנה ד

פיהמ"ש תקם

שכן הוא בכל צנור, והמדובר שם בצנור שחקק בו בית קיבול כמו שנתבאר כאן, והטעם בזה כמו שביארנו לפי שתורת כלי עליו בתלוש כמו שכתוב בתלמוד [ג"כ סו ע"ג], ואין (סו) חילוק בסלונות בין שהיו מחרס או ממתכת לפי שצורתם מוכחת עליהם שלא נעשו לקבלה ואפילו היה בהן בית קבלה כנזכר, וכל שכן כשלא היה אלא כמו שפופרת של קנה מפולש משני צדדיו, ומאין יהיו אלו המים מים שאובין. ועוד נוסף ביאור ביסוד הזה בפרק ששי של מסכתא זו [מ"ט]. ולדעתי לא

אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה.
[ד] **מים שאובין ומי גשמים שמתערבין בחצר ובעוקה על מעלות המערה, אם רוב מן הפשר פשר, ואם רוב מן הפסול פסול, מחצה למחצה פסול. אמתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקנה.**

כל מקבל פוסל את המקוה ועושה את המים הנמשכים בו מים שאובין אלא כל שהוא עשוי לקבלה, ודע יסוד זה. ועוד יתבאר לך [נלקמן פ"ו מ"ט] שסילון של מתכת (נח) גם כן אינו פוסל את המקוה לפי שהיסוד כאמור שיהיה עשוי לקבלה, אבל כל שאינו מקבל אין צריך לומר שאינו פוסל. וכבר נתבאר לך גם כן מההלכה הזאת שצנור של חרס ושל (נח) עץ כשר ואינו פוסל את המקוה, כי לא דיבר אלא בזה שחוקק בו אם הוא פוסל והיאך פוסל אותו החקק (ס).

ומאחר שנתברר ענין זה על בריו הרי (סא) שאריות הנחושת וכיוצא בהן מן הצורות המזריקות מים, וכמו כן המקלחות וצנורות העופרת שעוברים דרכם המים למרחצאות וכיוצא בהן, כולם כשרים לפי שלא נעשו לקבלה אלא להעביר דרכן את המים כמו הסלונות. השען על זה ואל תהסס מלפסוק. ואל יטעך מה שמפורסם אצל הנתלים בכנפי (סב) התלמוד באמרם שהמימות העוברים על הרעפים ועל הסלונות וכל שכן על זולתם כולם מים שאובין, ומשנה זו כאלו (סג) לא נכתבה או נמחקה בלי ספק, או דחאוה כפי רצונם (סד). ומה שהטעה אותם בכל זה הוא האמור בתוספתא [נ"ד] צנור שחקקן ולבסוף קבעו, שהוא צנור של עץ, וסברו (סה)

יתווכח בזה אלא מי שאינו מבין ענין כלל ואפילו קל, או מי שהוא ריקן מכל אלו העיקרים. והבן יסוד זה ובחנהו בכל המשנה והתלמוד כי לא תוסיף לך בזה אלא טובה לפי שהוא דבר דבור על אופניו.

[ד] מה שאמר על מעלות המערה הוא פרט שלישי, כלומר אם נתערבו על פני החצר או בחפירה שם או על מדרגות המערה, ואחר כך נמשכו המים המעורבין וירדו אל תוך המערה ונקוה שם מהם מקוה, הולכין בהן אחר הרוב כמו שהזכיר, או שהמשנה דברה בשני אופנים, והוא שנתערבו בחצר ונמשכו לעוקה או נתערבו על מעלות המערה ונמשכו למערה (סו), אבל אם לא היתה שם המשכה אלא

וביאורים הערות

הערבי: באטראף אלתלמוד. כלומר בראיות קלושות מן התלמוד. ובד"ו: בקצוות התלמוד. (סג) **בבת"י** אוקספורד הלשון הערבי: באן. וכנראה עפ"י בד"ו: הנה זאת המשנה לא תהיה וכו'. אך בשאר כתה"י הלשון הערבי: כאן. בבי"ת, ופירושו: כאילו. (סד) **ראה** שו"ת הראב"ד (סי' כג) דחכם אחד בדק רעפי העץ אם מקבלים רביעית [אם נספגים בהם רביעית], וכתב ע"ז הראב"ד שהוא מעשה סכלות וילדות, ע"ש. וע"ע שו"ת רבי יצחק מפוזנא (סי' מו א"י יח-כא) בדברי הרב השואל, ושם (סי' מז עמ' קט-קי) בתשובת הגהמ"ח. (סה) **בד"ו** [כנראה ע"פ מהדו"ק] ליתא מכאן עד תיבת 'כאן' דלהלן. (סו) **בד"ו** [כנראה ע"פ מהדו"ק]: ויצלח קודם שיושם צנור לכל מה שיצלח פשוטי כלי עץ ואין הצנור של חרס, כן לעקרים אשר נתבארו בכלים שפשוטי כלי חרס טהורין לגמרי ולא יוכלו הכלים לפסול את המקוה בשום פנים ולא גם הסלונות. ע"כ. ועי' בספר המפתח (מהד' נ"פ פ"ו ה"ו). (סז) **בד"ו** ליתא ונמשכו למערה'.

כלי לענין שאוב. וע"ע שו"ת חת"ס (ס"ג יו"ד סי' קל"א אות ה, ושם סי' ר"א) ויהודה יעלה (יו"ד סי' ר"ב). (נח) **מבואר** דאע"פ דפשוטי כלי מתכות מקבלים טומאה אף דאין להם בית קיבול, אינו פוסל את המקוה. וכתב הרא"ש (נמש' כלל לא סי' ז) דטעמו דרבינו דא"צ הויתו בטהרה אלא רק לזבים ומי חטאת והזית מצורע דבעינן מעיין. וכן מפורש ביראים (הש"ס סי' כו) דאם אין חיותו ע"י טהרה מוצאו מידי מעיין ואינו מכשיר אלא באשבורן. ובגמרא לפנינו (נחמ"ס כ"ה ע"ג) הגירסא דנלמד מ"ייה"ה דבעינן חיותו ע"י טהרה, אך היראים גרס דקרינן "יחיה" ובעינן חיותו ע"י טהרה. ועי' לעיל (מ"ג). אמנם הרמב"ן (משו' המיוסות סי' רכז), הרשב"א (ס"ג סי' רכח) והמרדכי (שנועות רמז משמו) כתבו דפשוטי כלי מתכת דמקבלים טומאה פסולים. וכ"פ הטוש"ע (סי' ר"א סעי' מח) להחמיר. ועי' חידושי הגר"ח הלוי (פ"ו ה"ד). (נח) **בד"ו** [כנראה ע"פ מהדו"ק] ליתא ושל עץ. (ס) **וב"פ** רבינו בחיבורו (פ"ו ה"ו). (סא) **בד"ו**: הנה לקח בנחושת וכיוצא בהם מהצנורות. (סב) **ה"שון**

פיהמ"ש

מקוות פרק רביעי משנה ה

לרמב"ם תקסא

המים הכשרים ומים שאובין יורדים ישר לחפירה אחת, והוא אמרו היו מקלחין בתוך המים, וקילוח הוא שפך המים (סח), אנו דנים בזה לפי היסוד, והוא שאם נקוו ארבעים סאה מים כשרים בתוך המקוה לפני שיצטרפו עמהן שלשת לוגין מים שאובין הרי הוא מקוה כשר, ואין קפידא בכך שיהיו שם אחר כך מים שאובין, לפי שאין מים שאובין פוסלין ארבעים סאה כמו שביארנו [פ"ג מ"ג]. ונתבאר (סח) לך כמו כן שזה

היו מקלחין בתוך המים, אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו שלשת לוגין מים שאובין כשר, ואם לאו פסול. [ה] השוקת שבפסלע אין

הן שנמשכו כשר (עא). ובתוספתא [פ"ד ה"ג] ר' אליעזר בן יעקב אומר גג שיש בראשו עשרים ואחת סאה של מימי גשמים ממלא בכתף ונותן לתוכו תשע עשרה סאה ופותקן ונתערבו בחצר. מה שאמר כאן ונותן לתוכו כלומר לתוך הגג, ואחר כך ישלח מים אלו ומים אלו דרך המרזב של הגג ויתערבו המימות בחצר. הרי נתבאר לך שהשאובה הזאת שהמשיכה צריך שיהיה רוב מן הכשר והשאוובין משוכין. ועל ענין

זה רמזו בתחלת שקלים [פ"ה מ"ה] באמרם ומתקנין את המקוות, כמו שהזכרנו שם. וכבר סבר אדם גדול מאד בעל עיון בארץ המערב (עב) כי שאובה שהמשיכה כשרה ואפילו היה המקוה כולו שאוב ונמשך, ונלחם על כך "באלשבר ואלד'ראע" (עג), ודבריו בזה מפורסמים בספרו (עד), כאילו גם משנה זו כמאן דליתה, ואילו היה כך למה אמרה המשנה אם רוב מן הפסול פסול מאחר שאפילו לא היו מי גשמים כלל אלא מים שאובין בלבד והיו נמשכין ויורדין על מעלות המערה יהיה הנקוה מהן מקוה כשר (עה). והגורם לכל הצער הזה מיעוט שנינו המשנה והעיון במה שכתוב בה, וכמה נכון מה שאמרו [פסחים יז ע"ג] אם ראית תלמיד חכמים שתלמודו קהה עליו כברזל על משנתו שאינה סדורה בפיו (עו). [ה] שוקת שבפסלע מקום חצוב בהר (עז). וכבר קדם

שאמרנו שלשת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה אין זה אלא בשנפלו לגוף המקוה, אבל אם שפך את המים חוץ למקוה וירדו למקוה הרי הוא כשר, ובתנאי שיהיה במקוה רוב מן הכשרים, והוא אמרם בתלמוד [ממונה יז ע"ג] שאובה שהמשיכה כשרה, מכל מקום צריך שיהיו השאובין מיעוט המקוה כמו שכתוב במשנה זו. ואולי תאמר ומה השמיענו התלמוד באמרו שאובה שהמשיכה כשרה והרי משנה זו דברה על כך וכי מתניתין אתא לאשמועינן (ע), דע כי רבותא הוסיף לנו, כי אילו היתה לנו משנה זו בלבד היינו אומרים עד שתארע תערובת המים שאובין ומים כשרים חוץ למקוה ויתערב הכל וימשך למקוה, אבל אם היו מים כשרים בתוך המקוה ומים שאובין נמשכין ויורדין לתוך המקוה פוסלין בשלשת לוגין, לכך השמיענו התלמוד שאפילו אם השאובין לבדן

הערות וביאורים

(סח) וב"ב רבינו בפירושו (עדות פ"ז מ"ד, טול יוס פ"ג מ"ו). (סט) בביאור דברי רבינו מכאן עד סוף פירוש המשנה, עי' מרכבת המשנה (ה' מקלות פ"ד ה"ח, וע"ש ה"ג). (טז) אך הר"ש ס"ל דמתני' דלא כמאן דס"ל דהמשכה מהני אפילו כל המקוה שאוב, וראה מש"כ בסוף המשנה. (עא) וב"ב רבינו בחיבורו (פ"ד ה"ח) דאם היו יותר מעשרים סאה כשרים מהני המשכה. ועי' כס"מ (סז). (עב) בכת"י: גרבנא. [ואולי ר"ל בארץ גלותנו]. ורבינו בחיבורו (פ"ד ה"ט) כתב: מקצת חכמי מערב. (עג) תרגומו: בורת ובאמה. [וענינו: התנצח הרבה בזה]. ובד"ו: ונהרג על זה באמה ובזורע. ומהר"י צאייאח (הוצא נש"מ אנקת רוכל סי' נד) העתיק: ונהג בזה באמה ובזורע. וכנראה הגיה מדעתו תיבת 'נהרג' בתיבת 'נהג'. ועיין קובץ הרמב"ם (עמ' פס הערה י). (עד) כ"ב הראשונים [רמב"ן (צ"ג סו ע"ג), רשב"א (נמש' ח"ג סי' רכח) ור"ן (שנועות ה' ע"ג)] בדעת הר"ף (שנועות סז). אך הב"י (סי' לא) כתב דאין ראיה מהר"ף שם. ועי' שו"ת ר"י מיגש

(סי' מט). והביאם רבינו בחיבורו (פ"ד ה"ט) בשם מקצת חכמי המערב, וסיים: ומעולם לא ראינו מי שיעשה מעשה בדבר הזה. עכ"ל. (עה) וב"ב רבינו בחיבורו (פ"ד ה"ח-י) דהמשכה מהני רק אם רוב המים כשרים. וכן דעת השאילתות (אמרי מות שאלתא יז), תוס' (ממונה יז ע"ג), הרא"ש, רבנו ירוחם (פא"ו נכ"ו ח"ה, רכס ע"ג), רשב"א (ח"ג סי' רכח) וטורש"ע (סי' לא סעי' מד). אבל דעת חכמי מערב (ה"ג) והר"ש דהמשכה מהני להכשיר מקוה אפילו כולו שאוב. ועי' מה שביאר הב"י (סי' לא [מד]), וכו"ה בכס"מ שם ד"ה ויש לתמוה, ובתש' אבקת רוכל סי' נד אות ד) בדעת רבינו כאן. וע"ע בזה שו"ת הרי"ד (סוס"י יז), שו"ת חות יאיר (סי' קל השנה ט), חת"ס (ח"ג יו"ד סי' קלא [ד] ס"ק יד). (עו) ה"שון בגמרא לפנינו: אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברזל בשביל משנתו שאינה סדורה עליו. (עז) עי' לרבינו בפירושו (פיה פ"ה מ"ז-ח ופ"ו מ"ח ופ"ח מ"א ופ"ט מ"א, ולהלן פ"ה מ"א).